

Borbély Szilárd

Kétsorosok

Acsai Roland: Hajnali kút

Acsai Roland ötödik verseskötete mindössze huszonhét verset tartalmaz, mégis teljes világot teremt, pedig a versek szűk körben mozognak. Egy idegen táj idegen, és mégis ismerős szépségei, egy család bensőséges viszonyai montírozódnak egymásra. Egy gyerek tekintete által mutatja fel a versek egy részében a természetes és az idegen közötti viszonyt. A táj, a tér, az idő, a fény a szervező elve ezeknek a verseknek. Visszafogott nyelvhasználat jellemzi a kötetet, ritka erénye Acsai Rolandnak, hogy kevés szóval képes nagyon sokat elmondani. A versek belső szerkezeti rendjéről mindjárt egy külső, formai jegy tűnhet fel az olvasónak, hogy a szövegek következetesen kétsoros egységekre vannak szabdalva. Ez alól csak a címadó vers, amelyet a ciklusok elé helyezett a szerző, mintegy mottóként, szinte csak ez jelent kivételt. A lélegzet és a beszéd ismétlődése, a gondolkodás és a gondolás ritmusa szerint hullámszik egyik vers a másik után.

A kötet versei klasszikus poétikával dolgoznak, a képek általi sűrítés ad többletenergiát a szavaknak. A költői sűrítés útjai különfélék, Acsai Roland versei a nyelvi koncentráció egy lehetséges folyamatát mutatják fel. A költészet köztudottan maga is a sűrítés, a tömörítés, a kevés szóval élés takarékos formája, mintegy ezzel a kivételes tudással érvel létjogosultsága mellett. A többi irodalmi forma a beszédelvű osztályozás szerint vagy szereplőit beszélteti, vagy egy elbeszélő által közvetíti a mondandóját. Hagyományosan a líra az, ahol a szerző maga beszél, és nincs semmi külsődlegesség az *én* szólamához képest. Az önmegfogalmazás, az első személyű megszólalás az illékony, megragadhatatlan személyes jelenlét rögzítésére tör, a legnehezebbre, amely a nyelv személy feletti, kollektív áradásában az eltűnő szubjektumot szeretné szóhoz juttatni. Nagy küzdelem ez, hatalmas feladat, hogy a közösségi alkotásként és kincsként létező, személytelen, embertelen nyelven az elvesző egyéni létezés, az életidő egyszeri és megismételhetetlen csodája hagyjon nyomot. Paradox vállalkozás, lehetetlen cél. Mégis az egyik legrégebbi vágya az embernek, amelyre nem szűnő módon, a kudarc és a halál árnyékában tesz kísérletet.

A *Hajnali kút* című vers a gyereket vonja be a beszédbe („*Lányom*”), amely a kötet énjét, beszélő tudatát teszi mindjárt érzékletessé és bensőségesen ismerőssé, de jelzi a befejezetlenséget egy olyan jel („*a be nem nőtt kutacs*”) által, amely kulturális gyakorlatok által különös jelentőségre tett szert. A benőtt kutacs a felnőtté válás, a befejezettség, a visszafordíthatatlanság jeleként bír jelentőséggel. A képszerkezet elgondolkodtató, hiszen egy olyan kútról van szó, amely a domb tetején van. Magaslati pontra ritkán szoktak kutat vájni. Ebben az esetben sem szó szerint kell venni a képet, hiszen akkor értjük meg, ha párhuzamba vonjuk a gyereklány fejével, amelynek hasonlóképpen a tetején foglal

helyet a kutacs, mintegy a kút metaforájaként. A kéz és a lovak válnak továbbá egymás metaforáivá. Ehhez a kúthoz járulnak hajnalonta a kéz és a ló. A lovak önmagukban, emberi segítség nélkül aligha tudnak inni a kútból, tehát fel kell tételezni valamilyen segítőt, aki vizet húz nekik a kútból. A vers beszélője lehet ennek a segítője. A simogató kéz ötlábú lóvá váló metaforája a felesleggel, a szám feletti lábak képével jelzi, hogy a hasonlítás is mindig megbotlik. Ahogy a kevesebb láb is a botlást eredményezheti, ugyanúgy a szám feletti láb is a botladozás, a megbotlás által a szavak, a nyelv metaforikus, retorikus használatának hiányosságát, szegénységét mutatja fel. Mintegy ez a zavaró apróság hullámszik végig a kötetben is, búvópatakszerűen, hol felbukkanva, hol alámerülve a könyv verseiben.

Huszonhat vers oszlik három ciklusra. A versek alapvető szervező elve a leírás. Elsősorban a táj leírása, másodsorban a tájban átlényegülő emberé. A skandináv táj idegensége a természeti fenség és a zord szépség kettősségében mutatkozik meg. A zord szépség, ahogy a gyerek látása által lelepleződik, valójában nyelvi idegenség, vagyis a fogalmazás alkotja meg. A gyerek számára, aki nem sajátította még el a nyelvi kliséket, természetes: „»Ami nekünk fenséges, Zsófinak / Természetes« – mondja feleségem.” (11. oldal) Fjordok és fjordnevek, sziklák és gleccsertavak, nyárfák és tenger, folyó és híd. Kettősségek, finoman összefüggő szavak, amelyek egymásra utalnak. Vagy példának okáért a nyírfa, melyet a tengerrel és a halászsással titokzatos viszony köt össze, mint például a *Nyírfa; halászsas* című versben:

*Felborzolja a leveleit,
Míntha tollait borzolná –
Halászsassá változik
A nyírfa
Fehér csüdjé, fehér begye
Világít, akár éjszakánként
A völgybeli templom.
Szeme sárga hold:
Amikor kinyitja, megtelik,
Ha lehunyja, elfogy.
Észrevétlen, mint a felejtés,
Elrugaszkodik.
Kirepül a fjord fölé,
És lecsap. Nem vétí el.
A zsákmányával – önmagával –
Karmai közt visszarepül.
Nyírfaává változik újra,
De törzsének belsejében*

Tovább gyűrűzik a fjord vize, évszázadokig.

Acsai Roland versei kicsiszolt, cizellált képek. Világuk van, levegőjük, erős képi lelemények szervezik, amelyek nem maradnak meg pusztán képi ötleteknél, hanem intellektuális belátások kiindulópontjává lényegítik a verseket. Kevés szó, azok is jelzések inkább. Odavetett vonások, vonalak, színfoltok, tónusok inkább, mintsem az ábrázolás teljessége jellemzi őket. Csak néhány odavetett ecsetvonás. Egy akvarell levegős hatása. A képzőművészeti modell jelenléte érzékelhető ambíció. Alig van egy-két kevésbé intenzív darab a kötetben (mint például az *En vagyok a tó, Fagy, Wittgenstein naplójából*), a többség erős, láttató erejű költői szöveg.

És van még egy nyom, amelyen elindulnak versek, Wittgenstein árnya az, amely felbukkan a nyelvből. Azt regisztrálják, hétköznapi nyelven szólva, hogy már nincs meg Wittgenstein háza, amelyet a két kezével maga épített. Csak egy nyelvi nyom, amely átdereng a tudat peremén: hogy ezt a fjordot látta Wittgenstein szeme, ezeket a sziklákat, amelyeket mi, olvasók is elképzeltünk.

A kötet egésze olyan, mint egy napló. Utazás, amely azonban nem csak a térben zajlik. De engem továbbra is nyugtalanít az a kút, a domb, a kéz, a lovak, az öt ujj. De jól van ez így, hisz a költészet épp arra való, hogy ne hagyjon nyugton bennünket. Acsai Roland kötete ilyen felzaklató, a lezáró jellegű olvasás elől kitérő könyv. Az ötödik kötet. A kéz öt ujjá.

(Könyvpont-L'Harmattan, Gyémánttengely-sorozat 5. Bp., 2011)

E számunkat nyomta és kötötte a Print 2000 Nyomda Kft.

print 2000

NYOMDA KFT KECSKEMÉT

6000 Kecskemét, Nyomda u. 8.

Tel.: +36 76 501 240; Fax: +36 76 501 249

E-mail: info@print2000.hu

www.print2000.hu

Folyóiratunk megjelenetését a Nemzeti Kulturális Alap

nka

Nemzeti Kulturális Alap

támogatja.